

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ДИРЕКЦИЯ
„ОСИГУРЯВАНЕ И КРАТКОСРОЧНИ ПЛАЩАНИЯ”

Изх. № 91-01-247

Дата 14.11.12 г.

ДО
РАЙОННО /СТОЛИЧНО/
УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО
ОСИГУРЯВАНЕ”
ГР.

УКАЗАНИЕ

ОТНОСНО: Осигуряване на лицата по чл. 4, ал. 9 и лицата по чл. 4, ал. 1, т. 10 от Кодекса за социално осигуряване. Отпускане и изплащане на парични обезщетения за болест и майчинство на лицата по чл. 4, ал. 9 от Кодекса за социално осигуряване.

I. Осигуряване на лицата по чл. 4, ал. 9 от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

1. С § 6 от Закона за изменение и допълнение на Закона за защита от дискриминация са направени **изменения и допълнения в КСО (обн. ДВ бр. 58 от 2012 г.), които са в сила от 01.08.2012 г.** Създадена е нова алинея 9 на чл. 4, съгласно която съпрузите на лицата по ал. 3, т. 1 и 4, когато с тяхно съгласие участват в упражняваната от тях трудова дейност, могат да се осигуряват по свое желание и за своя сметка за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за общо заболяване и майчинство, ако не са осигурени по ал. 1 и/или ал. 3, т. 1, 2 и 4, и/или чл. 4а. Следователно по този ред могат да се осигуряват лицата по чл. 4, ал. 2 от КСО, както и тези, които полагат труд без трудово правоотношение и са осигурени по чл. 4, ал. 3, т. 5 от КСО.

Осигурителните вноски за съпрузите на лицата по ал. 3, т. 1 се дължат върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година, а за съпрузите на лицата по ал. 3, т. 4 - върху минималния осигурителен доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, определен със ЗБДОО за съответната година.

С изменението на чл. 8, ал. 1 от КСО на лицата по чл. 4, ал. 9 е дадена възможност да участват в образуването на осигурителни каси, както и да се осигуряват чрез тях.

2. Във връзка с новосъздадената ал. 9 на чл. 4 от КСО в сила от 01.08.2012 г. са направени промени в следните наредби:

2.1. Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица,

българските граждани на работа в чужбина и морските лица (ДВ бр. 80 от 19.10.2012 г.)

Изменено е наименованието на Раздел II на наредбата - “Обществено осигуряване на лицата, изпратени на работа в чужбина, лицата по чл. 4, ал. 9 от Кодекса за социално осигуряване и на докторантите” и е **създаден чл. 176**.

На основание **чл. 176, ал. 3** от наредбата възникването, прекъсването, възобновяването и прекратяването на осигуряването на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО се декларира от лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО с декларация образец № 1 “Данни за осигуреното лице” по реда на Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица. **Осигуряването възниква или се възобновява от датата, посочена в декларацията, но не по-рано от 1-во число на месеца предхождащ този, през който е подадена.** Прекъсването/прекратяването на трудовата дейност на лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО води до прекъсване/прекратяване на осигуряването на съпрузите на тези лица.

Създаден е **нов чл. 196**, съгласно който осигурителните вноски за лицата по чл. 13, ал. 4, чл. 16, 17, 17а и чл. 176, ал. 1 се внасят задължително **за целия период от датата, от която са заявили възникване или възобновяване на осигуряването до датата, от която са заявили неговото прекъсване или прекратяване.**

Съгласно **изменението на чл. 19** на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО, се издават осигурителни книжки, в които се заверява осигурителния им стаж и доход. За целта лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО подават формуляр ОК-5 “Искане за издаване на осигурителна книжка на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО” в съответното ТП на НОИ по постоянен адрес. Те вписват в осигурителните книжки периодите, през които съпрузите им са подлежали на осигуряване.

Във всички случаи при заверяването на осигурителен стаж на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО следва да се извършва проверка за наличие на трудова дейност и на самоосигуряващите се по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от кодекса. Поради това е целесъобразно осигурителните книжки на двете групи самоосигуряващи се лица да се заверяват едновременно.

На основание гореизложеното, осигурителните книжки на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО, както и на останалите лица, посочени по-горе, се заверяват за периодите, за които те са заявили желанието си за осигуряване и са внесли дължимите осигурителни вноски.

2.2. Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица (ДВ бр. 68 от 04.09.2012 г.)

Във връзка с подаването на данните с декларация образец № 1 “Данни за осигуреното лице” за лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО е **изменена и допълнена т. 2 на чл. 3, ал. 1** от наредбата, съгласно която декларацията се подава в съответната компетентна териториална дирекция на Националната агенция за приходите от лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО до 20-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнасят данните за лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО.

В указанията за попълване на декларация обр. № 1 са направени изменения и допълнения относно подаването на данните за новата категория осигурени лица, както следва:

- в **т. 12 “вид осигурен”** в две позиции се попълва код **96**.

- в **т. 16 “Дни в осигуряване– общо”** - към лицата, които в позиции 4 и 5 попълват “0” е добавен новият код **96**.

- в **т.16.3 “Дни за отглеждане на малко дете и в неплатен отпуск за бременност и раждане”** – добавен е текст, че тази точка се попълва и за лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО, които ползват аналогични права.

- т. 16.7 “Отработени часове – общо” и т. 16.8 “Часове положен извънреден труд” не се попълват и от лицата с код 96.

За лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО задължително се попълва т. 34 “Нетно възнаграждение”, като се има предвид, че за съпрузите на лицата по чл. 4, ал. 3, т. 1 от КСО нетното възнаграждение е равно на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО за съответната година, а за съпрузите на лицата по чл. 4, ал. 3, т. 4 - минималния осигурителен доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, определен със ЗБДОО за съответната година обществено осигуряване.

2.3. Наредба за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване (ДВ бр. 80 от 19.10.2012 г.)

С направеното допълнение в чл. 9, ал. 1 и чл. 10, ал. 1 от наредбата се регламентира, че лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО представят документите за изплащане на паричните обезщетения на осигурителя си, който ги представя не по-късно от 11 дни след внасяне на осигурителните вноски за съответния месец в ТП на НОИ. “Осигурител” за тези лица съгласно **новосъздадената ал. 3 в § 1а** от допълнителните разпоредби на наредбата са техните съпрузи – самоосигуряващите се лица по чл. 4, ал. 3, т. 1 и 4 от КСО.

Във връзка с изчисляването и изплащането на паричните обезщетения на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО е **прецизиран текстът на чл. 16, ал. 1, т. 1 и чл. 23, а в чл. 17 е създадена нова ал. 7**, която урежда определянето на нетното им възнаграждение.

II. Отпускане и изплащане на паричните обезщетения за болест и майчинство на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО.

При определяне на правото, изчисляването и изплащането на паричните обезщетения на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО следва да имате предвид:

1. За да придобие право на парично обезщетение при временна неработоспособност, бременност и раждане и за отглеждане на малко дете, за лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО трябва да са изпълнени **освен условията**, съдържащи се в разпоредбите на чл. 40, ал. 1, чл. 48а, чл. 50, чл. 52а и чл. 54 от КСО, **и следните условия:**

- да е съпруг/съпруга на лицето по чл. 4, ал. 3, т. 1 или т. 4 от КСО;
- да не упражнява трудова дейност и да не е осигурено по чл. 4, ал. 1 и/или ал. 3, т. 1, 2 и 4 и/или чл. 4а от КСО.

- лицето по чл. 4, ал. 3, т. 1 или т. 4 от КСО да е заявило, че ще упражнява трудова дейност като лице, регистрирано като упражняващо свободна професия и/или занаятчийска дейност, или като регистриран земеделски производители или тютюнопроизводител, която да не е прекъсната или прекратена, като е без значение дали е заявило, че ще се осигурява в това качество или в друго качество (например, като съдружник, собственик на ЕООД, ЕТ);

- последната дата на започване/възобновяване на трудовата дейност на лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО да е след началото или да съвпада с началото на месеца, предхождащ месеца, през който е подадена декларация, образец № 1; да е преди началото на отпуска за временна неработоспособност, бременност и раждане, или за отглеждане на малко дете, и да е след началото или да съвпада с началото на започване/възобновяване упражняването на трудова дейност от лицето чл. 4, ал. 3, т. 1 или т. 4 от КСО;

- да са внесени дължимите осигурителни вноски за месеца, в който възниква правото на обезщетение за лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО, без значение дали са внесени до 10-то число на съответния месец, като се има предвид и че съгласно § 6 от ПЗР на ПМС № 247 от 11.10.2012 г. за изменение и допълнение на Наредбата за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина

и морските лица, осигурителните вноски за месец август и септември 2012 г. се внасят без лихва до 31 октомври 2012 г.

Ако не е изпълнено някое от изброените условия, лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО няма право на парично обезщетение.

2. Изчисляването на паричните обезщетения при временна неработоспособност и бременност и раждане на лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО се извършва при спазване разпоредбите на чл. 41 и чл. 49 от КСО и на чл. 16-20 от НИИПОПДОО, като следва да се има предвид, че за месеците от 18, съответно 24-месечния период е без значение дали дължимата осигурителна вноска е внесена до 10-то число месеца, следващ този, за който се отнася. Ако вноската не е внесена в дължимия размер, за база за изчисляване на паричното обезщетение за този месец се взема предвид минималната работна заплата, тъй като лицето се счита за неосигурено.

3. Изплащането на паричните обезщетения за временна неработоспособност, за бременност и раждане и за отглеждане на малко дете на лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО се извършва в сроковете и по реда на чл. 42, ал. 1 и ал. 2, чл. 50, чл. 52, чл. 53 и чл. 54 от КСО, ако осигуряването на съпруга/съпругата му не е прекратено.

Когато е прекратено и осигуряването на лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО и на неговия съпруг/съпруга, следва да се има предвид:

- **при временна неработоспособност**, лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО ще има право на парично обезщетение в срока по чл. 42, ал. 1 от КСО – до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност, ако датата, от която е прекратено/прекъснато осигуряването му е след датата, от която е започнало изплащането на парично обезщетение, и ако съвпада или е преди датата, от която е прекратено/прекъснато осигуряването на съпруга/съпругата му.

Когато временната неработоспособност, с причини с код 01, 06 и 13 е настъпила до 30 календарни дни от прекратяване на осигуряването на лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО и е преди датата, от която е прекратено осигуряването на съпруга/съпругата му, то има право на парично обезщетение в срока по чл. 42, ал. 2 от КСО – за не повече от 30 календарни дни.

- **при бременност и раждане**, лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО има право на парично обезщетение в срока по чл. 50 и чл. 52 от КСО – до изтичане на 410 календарни дни, ако датата, от която е прекратено осигуряването му е след датата, от която е започнало изплащането на парично обезщетение, и ако съвпада или е преди датата, от която е прекратено осигуряването на съпруга/съпругата му.

- **при отглеждане на малко дете**, лицето по чл. 4, ал. 9 от КСО има право на парично обезщетение по чл. 53 и по чл. 54 от КСО до датата на прекратяване на осигуряването му, ако тази дата съвпада или е преди датата, от която е прекратено осигуряването на съпруга/съпругата му.

III. Осигуряване на кандидатите за младши съдии и младши прокурори по Закона за съдебната власт, в сила от 01.09.2012 г.

В Държавен вестник бр. 81 от 23 октомври 2012 г. е публикуван Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване. Създадена е нова точка 10 на чл. 4, ал. 1, съгласно която кандидатите за младши съдии и младши прокурори по Закона за съдебната власт са задължително осигурени за общо заболяване и майчинство, инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт, трудова злополука и професионална болест и безработица.

През време на обучението кандидатите за младши съдии и младши прокурори получават седемдесет на сто от основното възнаграждение на младши съдия и младши прокурор за сметка на бюджета на Националния институт на правосъдието.

Осигуряването на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 10 от КСО е върху получените или начислените, но неизплатени брутни месечни възнаграждения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, и са за сметка бюджета на съдебната власт (чл. 6, ал. 5 от КСО).

За осигурителен стаж на кандидатите за младши съдии и младши прокурори, се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху не по-малко от минималната работна заплата за страната; когато възнаграждението на тези лица, върху което са внесени осигурителните вноски, е по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се зачита пропорционално (чл. 9, ал. 1, т. 2 от КСО).

ДИРЕКТОР:
ДАНИЕЛА АСЕНОВА

Съгласувал:

Директор на дирекция "Правна":

Снежана Малакова

Дата

Н-к на отдел "Методология на осигуряването и контрол":

Вержиния Заркова

Дата

Н-к на отдел "Парични обезщетения":

Сълза Георгиева

Дата

Изготвил:

Държавен експерт по осигуряването в отдел "ПО":

Нели Вангелова

Дата

Главен експерт по осигуряването в отдел "МОК":

Десислава Христова

Дата

Главен експерт по осигуряването в отдел "МОК":

Даниела Атанасова

Дата